

TEXAS

TEXAS MÚLTIDÉZŐ ÖRÖKSÉGE

BRAZOS BEND

Állami Park

ÍRTA ÉS FÉNYKÉPEZTE | RUFF GÁBOR ökológus, természetfotós (Egyesült Államok)

Az alligátorok birodalma a mocsárvidék

A hazánknál hét és félszer nagyobb méretű Texas területén, az űrkutatási központjáról is nevezetes Houston városától egyórányi autóútra található az Egyesült Államok egyik kevésbé ismert, ám annál jelentősebb természeti csodája. Ez a Mexikói-öböl partvonalát követő Parti-síkságon kialakított *Brazos Bend Állami Park*, amely mindössze 2000 hektáros területével három jelentős ökoszisztéma találkozásának színtere. Őrzi az egykori végeláthatatlan préri ritkaságait, élőhelyein mintegy 300 madárfajt vettek számba a szakemberek, és az állam egyik legnagyobb alligátorállományának otthona.

Archeológiai bizonyítékok szerint már időszerűségünk előtt háromszáz évvel is éltek itt emberek. Ekkortájt a karankawa indiánok vándoroltak a Brazos folyó vidékére, azonban az 1800-as évek közepén végleg eltűntek, amikor az európai telepesek megjelentek Texas területén. Ezt követően megkezdődött a térség gazdasági célú hasznosítása. A környéken eleinte főként gyapotot termesztettek, valamint szarvasmarhákat legeltettek a hosszú fűvű prérin. A XX. század nagyobb részében már elsősorban vadászat és halászat folyt errefelé, végül 1976-ban megvásárolta a területet a Texasi Park és Vadvédelmi Intézet, majd 1984 áprilisában megnyitották a nagyközönség előtt a Brazos Bend Állami Parkot.

HÁROM AZ EGYBEN

A park a Brazos folyó árterületén található, és nevét a Brazoskanyarról (Brazos Bend) kapta. Az élővilág sokszínűségének egyik forrása az ökoszisztéma-típusok mozaikos elrendezése, három típusuk harmonikus illeszkedése pedig megfelelő életfeltételeket kínál a védett terület lakóinak.

A Brazos régi holtágai, kisebb patakjai és tavai, valamint az áradások nyomán létrejött mocsarak döntően meghatározzák a tájat. E vizenyős élőhelyek összessége, a ma már egyre inkább a magyar nyelvben is használt wetland ökoszisztéma adja a park egyik fő jellegzetességét.

A táj másik meghatározó környezeti rendszere a folyók és patakok mentén húzódó főként tölgyes, kőrises és pekándióss keményfás ligeterdők együttese. A park javarészt nyugati, magasabb fekvésű részén

viszont az egykoron Texas nagy részét borító magas fűvű préri maradványai hívják fel magukra a figyelmet. A változatos tájképi elemek és a szubtrópusi meleg, páradús klíma mellett ez a három ökoszisztéma őrizte meg a Brazos Bend rendkívül gazdag élővilágát.

MOCSÁRVIDÉK

A park nyugati határát a Brazos folyó medre jelöli ki, közepét pedig a Nagy-patak (Big Creek) szeli ketté. A két folyóvíz árterületének változatos mocsárvidéke sokszínű növény- és állatvilág otthonául szolgál. A víztestek felületét szinte teljesen beborítja az *apró békalencse* (*Lemna minor*) zöld szőnyege, amely számos vízimadár kedvenc eledele.

A vizekben élő mocsári teknősök, mint például az errefelől őshonosnak számító *vörösfülű ékszerteknős* (*Trachemys scripta*) főként az *úszó kagylótutaj* (*Pistia stratiotes*) leveleit csipegeti. A vizekből magasra növő, a perjefélék családjába tartozó *déli vad-riz* vagy *indiánriz* (*Zizania aquatica*) is a madarak fontos élelemforrása.

Nyaranta és ősszel a nyílt vízfelületeket az *amerikai lótusz* (*Nelumbo lutea*) hatalmas méretű, víz fölé emelkedő vagy helyenként úszó levelei fedik, amelyek között víz alá bukva halászik a *gyűrűscsőrű vöcsök* (*Podilymbus podiceps*). A vízen úszva és időnként ugyancsak lebukva keresi táplálékát a *piroscsőrű fűtyűlölőd* (*Dendrocygna autumnalis*), bár ezek a fűtyűös hangú récefélék főként növényeket fogyasztanak.

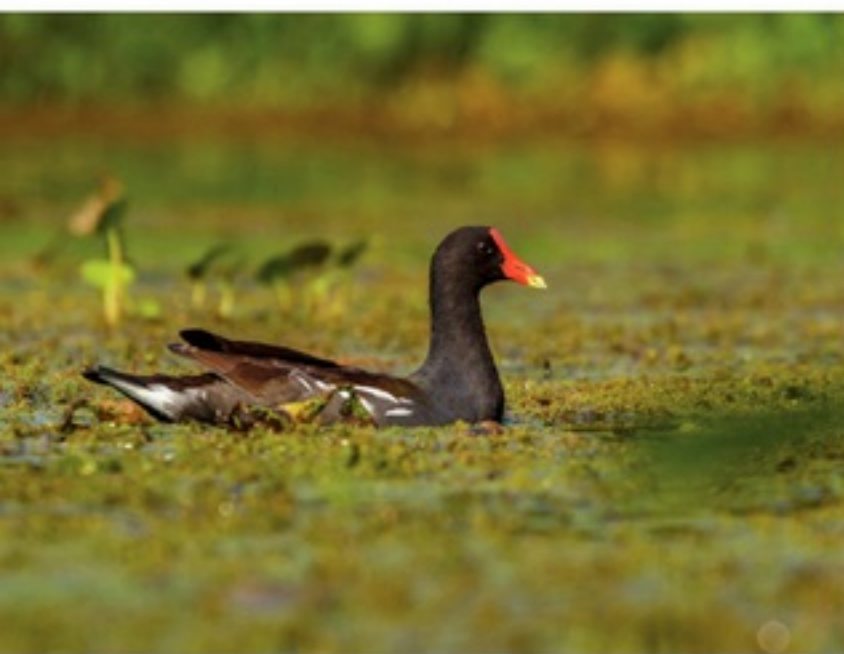
A préri jellegzetes vadvirága, a pompás ligetszépe a tavak partján is megél

Hangjukat leginkább olyankor hallhatjuk, amikor tömegesen pihennek a magas fák ágain, és kellemes zsvajuk szinte beteríti a mocsárvidéket.

E trópusi madárnak Texasban van a legészakibb elterjedési területe, de nagy ritkán néhány északibb államban is megjelent. A tollruhás nemcsak pihenni szeret a

A zuzmószerű szakállbromélia több méter hosszan csüng a keselyűk pihenőfájának ágain

A békalencsével borított víz terített asztal a vízityúk számára

fákon, hanem általában fák odvaiban fészkel is. Csak abban az esetben készít magának üreget a talajban, ha nem talál megfelelő odút. Megtelepedésének elősegítésére az utóbbi évtizedekben számos mesterséges fészekodút helyeztek ki Texasban és a szomszédos Mexikóban a természetvédelmi szakemberek, így Észak-Amerikában is egyre növekszik a faj egyedszáma.

A tojók egy költési időszakban akár tizenöt tojást is lerakhatnak. Nemritkán egyet-kettőt más fütyülőludak fészkeibe is becsempésznek, hogy ezáltal megspórolják a költés és a fiókanevelés fáradságos feladatait. A költésparazitizmusnak ezt a különös típusát, amikor a madarak a saját fajtársaikat használják ki, intraspecifikus parazitizmusnak nevezik.

a mocsár puha iszapjába fúrja hajlott csőrét a hóbatla

A kikelő fiókák néhány napon belül elhagyják odújukat, és bár önállóan táplálkoznak, az első nyolc hetüket a szüleik közelében töltik. Többnyire a sekély vízben

vagy a part menti gyékényesben maradnak, amíg röpképesek válnak, itt keresgélnek eleségüket. Szintén itt lesi halakból, rákokból és kétéltűekből álló zsákmányát a királygém (Ardea herodias), és itt fúrja hosszú, hajlott csőrét a mocsár puha iszapjába rákok és puhatestűek után kutatva a hóbatla (Eudocimus albus).

ALIGÁTOROK BIRODALMA

A mocsarak leglátványosabb lakói kétségtelenül az „úszó farönkök”. Észak-Amerika legnagyobb páncélos hüllőjéből, a négy- vagy esetenként akár ötméteresre is megnövő *Mississippi-aligátorból* (Alligator mississippiensis) körülbelül háromszáz példány él a parkban.

Ezek a durva kérgű fatörzsre emlékeztető lények időnként kijárnak a partra, hogy sűtkérezzenek és a mocsarak más állataiból táplálékhoz jussanak. Gyakran csak mozdulatlanul fekszenek, és ilyenkor vízmosa fatörzshöz hasonlítanak. Az állatok orrlyuka és szeme éppen olyan, mint a víz tükre alá merült rönk bütykei. Így várakoznak, akár órákon át, csak a szemük van kint a vízből.

A fütyülőludak többnyire csapatosan pihennek a magas fák ágain

A hideg vérű ragadozók napozással szabályozzák a testhőmérsékletüket

A faj széles körben elterjedt a délkeleti államokban, legnyugatibb előfordulási helye Texasban található. A Brazos Bendben sosem vadászták, így az itteni népessége stabil és az emberek jelenlétét is megszokta már. A tojásrakásra készülő aligátoranya úgy viselkedik, mint egy igazi szárazföldi állat. A partra mászik, majd egy napsütötte, csendes zugot keres, ahol testének és farkának mozgatásával sok-sok levelet, fűszálat, gallyat söpör össze, majd üreges fészket készít belőlük.

Április-május környékén a nőstény itt helyezi el tojásait, amelyeket gondosan betakar a kupac anyagával. A többit a nap melegére, valamint a fészekanyag bomlásából keletkező hőre bizza. De továbbra is a fészek közvetlen közelében marad mindaddig, amíg nagyjából hatvan nappal később gyenge sziszegés hallatszik a fészek irányából, amely számára a legszebb muzsika. A félelmetes külsejű nőstény aligátor ugyanis gyengéd és gondoskodó anya.

A „bébik” az első fél évben szorosan az anyjukat követik, míg a család gyakran éveig is együtt marad. A kis aligátorok maguk keresik meg az ételmüket, de

védelmükről az anyák gondoskodnak, mert kicsinyeikre halak és madarak vadásznak. A felnőtté váló aligátorok ezt követően a mocsárvidék csúcsragadozóiként többnyire türelmes vadászként, lesből szerzik meg a főként halakból, teknősökből, madaraktól vagy akár a vizekhez szomjukat oltani járó emlősökből álló táplálékukat.

LEVEGŐBŐL TÁPLÁLKOZÓK

A folyóvizektől kissé távolabbi és csak időszakosan víz alá kerülő területeken ligeterdők nőnek. Az erdők leggyakoribb fái a különféle tölgyek, amelyek különösen érdekes faja a déli államok jellegzetessége, az örökzöld *virginai tölgy* (Quercus virginiana). A neve azonban megtévesztő. Valójában nem igazi örökzöld, csak a régi leveleit közvetlenül az újak megjelenése előtt hullatja le.

A fák törzsén és a lombkoronában változatos növényvilág, úgynevezett epifitonok gazdag közössége használja ki az ottani jobb fényviszonyokat. Kiváltképp látványos a faágakról lecsüngő, gyökér nélküli, akár hatméteres hosszúságot is elérő *zuzmószerű szakállbromélia* (Tillandsia usneoides). Tövei

Érzékeny csőrét az iszapba dugva tapogatja ki zsákmányát a hóbatla

A Brazos Bend erdeiben gyakori aranynephila (Nephila clavipes) nőstényei óriásira nőnek

Ritkán kerül szem elé az amerikai ökörbéka (*Lithobates catesbeianus*), de a tehénbögésszerű hangja messziről elárulja

A sárgakoronás baksó a parti sekélyesben vadászik

a levegőből élnek, innen veszik fel a nedveséget, és a szálló porrészecskékből kioldva a fontos tápelemeket.

Ez a broméliafaj is számos állatfaj számára nyújt búvóhelyet. Főként ízeltlábúak, de akár különféle kígyók is menedéket találnak a növény szálainak sűrű szövédéjében.

A valódi fán lakó növények mellett különféle kúszónövények is igyekeznek magasra

jutni a fák törzsén megkapaszkodva, hogy elegendő fényhez jussanak. A tavaszi madárvonulás idején vándormadarak tömegei tömik degeszre a begyüket az erdők gazdag rovarvilágával, mielőtt északi költőhelyeik felé vennék az irányt. A ligetek talaján pedig a *kilencöves tatuval* (*Dasypus novemcinctus*) lehet találkozni, pontosabban inkább csak ásásainak a nyomával, amelyeket a hangyák és a férgek után kutatva hagy ez a főként éjszakai életmódú békés természetű páncélos.

A folyók árszintje felett elterülő síkságokon a préri lágó szárú növényei lengedeznek a texasi szélben. A szárazabb talajviszonyokon túl a rendszeres tüzek és a hajdanán hatalmas bölénycsordák állandó legelése akadályozta meg a préri elbokrosodását. Idővel a bölények szerepét a szarvasmarhák vették át, manapság pedig a természetvédek által pontosan megtervezett időszakos kaszálások és kontrollált égetések segítik a füves puszta fennmaradását.

A *nagy kékszáru prérifű* (*Andropogon gerardii*) és a *kis prérifű* (*Schizachyrium scoparium*) a magas fűvű préri két meghatározó pázsitfűféléje, de tavasszal és nyáron számos vadvirág is színesíti a mezőket. Szárazabb talajon nő a *sárga indigó* (*Baptisia sphaerocarpa*), míg a rózsaszínű *pompás ligetszépe* (*Oenothera speciosa*) akár vízpartokon is megél.

HOSSZÚ VONÍTÁS

A préri növényei bőséges nektárforrást

kinálnak tömérdek lepkefajnak, amelyek viszont rovarevő madarak sokaságát vonzzák a füves helyszínekre. A rágcsálók közül a különféle egerek és patkányok a préri leggyakoribb lakói, míg a ragadozó emlősöket a főként velük táplálkozó *prérifarkas* (*Canis latrans*) és *vörös hiúz* (*Lynx rufus*) képviseli. A prérifarkas, más néven az indiántörténektekből jól ismert coyote otthon érzi magát a nyílt síkságon, mert testének arányai a tájhoz alkalmazkodtak. A szüntelenül mozgó, futkározó ragadozónak sok élelemre van szüksége, de könnyű a dolga, mert úgyszólván mindent megeszik. A prérin ő a legjobb étvágyú emlős, mindent eltakarít, ami útjába kerül, így joggal nevezik a térség tisztaságőrének.

Estefelé, amikor már jól belakott, nem vadászik tovább. Naplemente után felmászik egy kis dombocskára, hegyes orrát a magasba emeli, mélyet vakkant, majd néhányszor cincog, mint amikor a zenekar hangol. A változó ugatás és cincogás mind hangosabb lesz és egyszerre hosszú vonításba megy át. A reszkető hang egyre erőteljesebb, egyre magasabban szól, akár két oktávval feljebb emelkedik. Ez a vad préri hangja.

FENYEGETŐ KLÍMAVÁLTOZÁS

A Dél-Texasban gyakori áradások nyomán létrejött mocsárvidék gazdag élővilágával természetkedvelő turisták tömegeit vonzza. De az állami park fontos szerepet játszik az árvizek kezelésében is, hiszen az ártéren nagy mennyiségű vizet képes visszatartani. Az élővilág jól alkalmazkodott a rendszeres és gyorsan levonuló kisebb áradásokhoz, ám az elmúlt évtizedben a klímaváltozás következtében errefelé egyre gyakoribbak a katasztrofális árvizek, amelyek akár több méteres magasságban beborítják a park teljes területét, nem hagyva menedéket a talajlakó állatoknak. 2017 augusztusában a Harvey hurrikán okozta történelmi árvíz megtizedelte a park rágcsáló- és szarvasállományát, de az éppen nyár végén kikelő aligátorok többsége sem élte túl a hatalmas víztömeg rombolását.

Félő, hogy ha bolygónk országai nem cselekszenek sürgősen, akkor a világméretű éghajlatváltozással még gyakoribbak lesznek a pusztító természeti csapások, amelyek mind az emberiségre, mind a vadvilágra végzetesek lehetnek. Így a Brazos Bend Állami Parkhoz hasonló értékes maradványterületek is örökre megváltoznak.

A védett terület kulcsfontosságú élőhelye a mocsárvidék

